

problemi

Celestin Tomić

ISUSOV PROCES

Isus iz Nazareta zbunjuje. Zbunjuje i Evanđelje. Zbunjuje i Crkva. Mnogi žele prikazati Isusa drukčije, svesti ga na vidike, iskriviti činjenice.

Kršćanska pobožnost do sredine stoljeća gleda u Isusu Spasitelja, koji nas je svojom smrću očistio od grijeha i otvorio nam vrata Božjega kraljevstva. Njegov rad i nauka odvijali su se na sasvim religioznom i duhovnom području. Kraljevstvo koje naviješta nije »od ovoga svijeta«. Zauvijek je rekao: »Dajte caru carevo, a Bogu Božje« (Mt 22, 21). Razlučio je tako područje: religiozno i profano, nebesko i zemaljsko, ono tijela i ono duha.

Danas, u vrijeme društvenih, političkih, kulturnih revolucija, Isus se nastoji prikazati kao politički i socijalni revolucionar koji nije došao da donese mir, već »mač«. »Krist je bio revolucionar na svim područjima i na svim razinama. Njega osudiše kao heretika, provokatora, bogohulnika i bunitelja naroda. Krista nisu shvatili, zato su ga i ubili.« Čuje se to ne samo u taborima koji su neprijateljski kršćanstvu već i među samim kršćanima, katolicima.

Da li je takvo politizirano, socijalizirano, »marksističko« čitanje i tumačenje Evanđelja opravdano?

lius militantni revolucionarac?

Pasha je tu. Godina je 30. Isus sprema otpor i rušenje i svete i profane vlasti. Kajfa, veliki svećenik te godine, uvida opasnost za narod. Shvaća situaciju. Isus sve više okuplja mase. Revolucija je pred vratima. I Rimljani će intervenirati. Zato očajnički poziva članove Velikog vijeća, sinedriste, i razlaže im: »Što da radimo? Ako ga pustimo, svi će povjerovati u nj, pa će doći Rimljani i oduzeti nam mjesto i narod! Bolje da jedan čovjek umre, nego da sav narod propadne« (Iv 11, 47–50). Isusova popularnost raste. Mnogi već vide u njemu Mesiju. Šapće se u mnoštvu: »Zar će Krist, kad dode, učiniti više znamenja nego što ih čini ovaj čovjek?« (Iv 7, 31) Sinedristi traže da ga uhvate i ubiju (Mk 14, 1), ali boje se mnoštva (Mt 21, 26). Rade lukavo i potajno. Ulaze u njegov najuži krug i tu nalaze izdajnika — Judu. Na prijevaru će uhvatiti Isusa i osuditi ga. Narod će se već smiriti.

Isus okružen zelotima

Osuda će biti: Isus se povezuje s ekstremistima, zelotima, rušiteljima državnog poretka, javno nastupa i napada vladu i vladajuće krugove, ubacuje u narod opasne subverzivne ideje, brani da se caru daje porez i sebe proglašuje Mesijom-Kristom, što je za rimsku vlast jednako: proglašuje se kraljem. Zato je i uklonjen. I natpis je njegove krivnje: »Isus Nazarećanin kralj Izraelov!«

Danas se to jasno ne vidi, kažu ovi, iz evanđelja koja imamo. Evanđelisti su zataškali pravi lik Isusa revolucionara. Nisu mogli u rimskom carstvu širiti nauku takvog čovjeka. Zato su uklonili iz Evanđelja sve što bi moglo smetati rimskoj vlasti. Ono je tako depolitizirano, a Krist je prikazan kao čovjek koji donosi mir, spasenje, oslobođenje. No ipak imamo u evanđeljima još prilično mnogo toga što otkriva lik Isusa kao revolucionarca, koji je svakako išao za tim da se sruši postojeći društveni red i da nasilno preuzme vlast.

Isus je okružen ekstremistima, revolucionarima svoga vremena, zelotima i teroristima. Bar polovica apostola pripada tim pokretima. Šimun je sačuvao svoj nadimak — *Zelot* (Mk 3, 18; Lk 6, 15). Znači, pripada stranci zelota. Petar-Šimun je sin *Barjona*, što bi moglo značiti »terorist«. To bi bio i njegov brat Andrija. Prizvuk teroristički nose i druga dva brata: Jakov i Ivan, sinovi Zebedejevi, nazvani su *Boanerges* — sinovi groma (Mk 3, 17). Juda Iškariotski, što znači *iš kariat*, sin sikarija, a to su bili teroristi, povezani po bodežu (*sicca*), koji su nosili pod plaštem i vršili atentate.*

* Sikarij dolazi od *sicca*, kratak i zakrivljeni bodež kojim su se služili ilirski sikari pri svojim napadajima. Po tome su i židovski revolucionarci prozvani sikariji sto nose isti bodež te atentatima i umorstvima svojih protivnika nastoje srušiti rimsku vlast i uspostaviti svoju.

Napada i raskrinkava duhovne vođe u Izraelu, ruši »svetu vlast« izabranog naroda. Oslovljuje ih teškim riječima: oni su licemjeri, slijepi vođe, obijeljeni grobovi, zmije, leglo gujinje (Mt 23, 13. 16. 27. 33). Oni su »budale i slijepci« (23, 16). Zasjeđoše na Mojsijevu stolicu. Govore, a ne čine. Vežu i ljudima na pleća tovare teška bremena, a sami ni da bi ih prstom makli. Sva svoja djela čine da ih ljudi vide. Vole prva mjesta na gozbama i u sinagogama, pozdrave na trgovima i zvučni naziv Rabbl. Isus će: Ne slušajte ih! Nemojte se ravnati po njihovim djelima! (Mt 23, 2–8)

Sarkastično i grubo napada zakonitu civilnu vlast. Tetrarh Herod, vladar njegova zavičaja, za njega je samo »lisica« (Lk 13, 32). Pred narod iznosi parole: »Znate da vladari narodima svojim gospoduju, i velikaši njihovi drže ih pod vlašću« (Mt 20, 25). »Kraljevi gospoduju svojim narodima i vlastodršci nazivaju sebe dobrotvorima« (Lk 23, 2). Brani caru davati porez, sebe proglašuje kraljem, ustaje protiv cara (Iv 19, 12).

Narod zasljepljuje i zavodi (Iv 7, 2; Lk 23, 2). U tome se otkriva veoma taktičan i lukav diplomat. Ne mogu ga uhvatiti u riječi da bi ga mogli optužiti. Zbunjuje i stražare svećeničkih glavara i farizeja (Iv 7, 45). Okuplja oko sebe klatež, »svjetinu koja ne pozna Zakona — to je prokleta« (7, 49). Njima govori o svome kraljevstvu, svoj program iznosi tim razbaštinjenima, siromasima, odbačenima od vladajuće i bogate kaste (Mt 5, 3). Vlastodršci i bogataši koji žele sačuvati ustaljeni poredak protiv njega su. Zato ih strogo prekora: »Kako li je teško imućnicima u kraljevstvo mesijansko! Lakše je devi kroz uši iglene nego bogatašu u kraljevstvo Božje« (Lk 18, 24 si.).

Isus predviđa da će borba biti duga i oštra. Zato pripravlja svoje. Bit će progonjeni (Mt 10, 18), predavat će ih vijećima i po svojim sinagogama bičevati (10, 17). »Brat će brata predavati na smrt, i otac dijete. Djeca će ustajati na roditelje i ubijati ih« (Mt 10, 21). Treba zato izdržati do kraja (10, 22).

Borba će biti oštra i vodit će se na svim razinama. »Nisam došao donijeti mir na zemlju nego mač. Došao sam rastaviti sina od njegova oca i kćer od njezine majke, snahu od njezine sveskrve« (Mt 10, 35). »Od dana Ivana Krstitelja dosada kraljevstvo nebesko silom se probija i siloviti ga grabe« (Mt 11, 2). Siloviti su zeloti, revolucionari vremena. »Svatko se u nj silom probija!« (Lk 16, 16). Zato je potrebno dobro naoružanje. Svatko se mora dobro opskrbiti. »Tko nema mača, neka proda svoju haljinu i neka ga sebi kupi« (Lk 22, 36). Petar će se pohvaliti: »Evo ovdje dva mača.« Svatko mora imati dva mača za oružani napad.

Neuspjeh

Isus već ima uza se sav narod. Sada može upriličiti svečani ulazak u Jeruzalem. Narod je ostavio svoje vođe (Iv 12, 11) i pridružuje se Isusu. Isus ulazi u Jeruzalem kao osloboditelj, Mesija, Kralj. Najprije će on zauzeti Hram, a Baraba će zauzeti sa svojom grupom gradske četvrti. Isus je navijestio da od veličanstvenog hramskog zdanja neće ostati ni kamen na kamenu nerazvaljen (Mk 13, 2).

Ali doživio je neuspjeh (Mt 21, 12 si.). Uspio je sakriti se. Uхватili su ga tek po Izdajniku u Getsemanlju, dok se ondje sakrivao sa svojim najvjernijima. Uhvaćen i Izveden pred sud, Isus je bio iznenađen od munjevita upada policije Hrama i rimske vojske. Nije to očekivao. Vidi da je sve propalo. Pred samom pobjedom je poražen. Zato će Petru: »Stavi mač svoj u korice!« Ne želi uzalud prolijevanje krvi. Sam će otići u smrt. U najdubljoj šutnji. Suočen s Barabom, uspjeh će da se ovaj pusti na slobodu.

»Savez sigurnosti« protiv Isusa je uspio. Uspjeli su potkupiti Judu. A narod? Javno mnijenje uvijek je velika zagonetka. Pošto se upoznao sa stanjem stvari, narod se smirio, sudjeluje u osudi Isusa, bira radije Barabu kao manje opasna.

Isus tako umire. Svi su zadovoljni: i sveti vođe izraelskog naroda, i državna rimska vlast, i narod, koji ne treba da strahuje od novog krvoprolića. Spašen je Hram i kult, očuvani su red i mir. Njegovo tijelo je u grobu. Straža će još bdjeti da ga ne bi počeli i mrtva štovati (Mt 27, 62—64).

Bilo bi to »Izvorno evanđelje« o Isusu, oslobođeno nadogradnje i retuširanja. Uistinu je to zapravo »novo evanđelje«, koje se već širi od uskrsnog jutra i koje potječe od glavara svećeničkih koji podmićuju vojnice-stražare na grobu (Mt 28, 11—15). Pavao već ustaje na takve koji hoće »prevratiti Evanđelje Kristovo«. Tko se to usudi, neka je proklet! (Gal 1, 8)

Ipak se ono širi, posebno od H. S. Reimarusa pa do današnjih dana, do S. G. F. Brandona i Danlkena. Šulja se i kroz mnoge naizgled dobronamjerne tumače, koji govore o Isusu socijalistu, o Isusu revolucionaru, borcu za socijalnu slobodu. Zar je Isus Iz Nazareta zaista bio borbeni revolucionarac?

' Tezu da je Isus pripadao zelotima prvi je postavio A. S. REIMARUS u knjizi *Von Zwecke Jesu und seiner Jünger* (1778). Tezu ponavlja socijalist K. KAUTSKY, *Der Ursprung des Christentums* (1908), zatim J. KLAUSER, *Jesus von Nazareth* (1952') — da spomenemo samo neke. U najnovije vrijeme to čini Židov S. G. F. BRANDON, *Jesus and the Zealots*, Manchester 1967. Tu tezu prihvaća i *Encyclopaedia Judaica*. Protiv tih teorija u novije vrijeme vrijedno je spomenuti djela: O. CULLMANN, *Gesù e i rivoluzionari del suo tempo*, Brescia 1971.; M. HENGEL, *Jesus et la violence révolutionnaire*, Paris 1973.

Isusov istinski lik

Isus »vjere« i »povijesni« Isus nisu dva suprotna lika. Evanđelja nisu iskrivila lik Isusa iz Nazareta. Iako evanđelisti preuzimaju već obrađene i utvrđene kateheze o Isusovu životu i djelovanju te ih usklađuju prema svome teološkom vidu i prema potrebama zajednica kojima pišu, ipak ni Apostolska Crkva ni evanđelisti nisu iskrivili lik povijesnog Isusa iz Nazareta. To nam potvrđuju sama evanđelja, kao i povijesne potvrde izvan evanđelja. Vode nas u sredinu u kojoj je Isus živio, u sredinu koja je svojstvena i neponovljiva, u kojoj Isus djeluje i naviješta svoje Kraljevstvo. Sve nam to potvrđuje da je Isus htio i utemeljio duhovno kraljevstvo koje nije od ovoga svijeta i da je on spasitelj, ne politički i društveni, već onaj koji će spasiti svoj narod od njegovih grijeha (Mt 1, 21), Jaganjac Božji koji odnosi »grijehe svijeta« (Iv 1, 29).

Isus i učenici

Isus sigurno ne pripada revolucionarima svojeg vremena. Ime *Barjona* protumačiti u smislu »terorist« posve je svojevóljno, jednako kao i ime Jude *Iškariot* povezati sa sikarijima, dok vjerojatno znači: *iš Kariot*, čovjek iz Kariota (grada). Tako i ime *Boanerges*, sinovi groma, označuje žestoku i borbenu narav dvojice braće. Bili su najprije učenici Ivana Krstitelja, koji djeluje u »duhu ili sili Ilijinoj« (Lk 1, 17). Taj su naziv dobili kad jedno samarijsko selo nije htjelo primiti Isusa. Tada će ova dva brata: »Gospodine, hoćeš li da kažemo neka oganj side s neba i uništi ih?« Isus ih prekori. Prema dobrim kodeksima kaže im: »Ne znate čijega ste Duha« (Lk 9, 54—55).

Problem stvara Šimun, koji se zove *Zelot-Revnitelj*. Što znači ta riječ? Redovito se shvaća, i to je nekako kanonizirano, da je pripadao revolucionarnoj stranci zelota. Uzima se da je ta stranka nastala godine 6. poslije Krista u vezi s popisom Kvirina. Te godine Judeja pada pod rimsku upravu. Tada se digne Juda Galilejac. Njemu se pridruži farizej Sado. On bi utemeljio stranku zelota. Povuče narod za sobom, ali je bio brzo svladan. No njegova stranka — zeloti — nastavlja i dalje. Ta je hipoteza postavljena u prošlom stoljeću i bila je općenito prihvaćena do naših dana.¹ Danas se, proučavanjem izvora, smatra da je bez temelja.

Istina je da je Juda Galilejac iz Gamale podigao ustanak i povukao narod za sobom. Ali njegovom se smrću sve raspršilo. Flavije Josip nikad ne zove Judu Galilejca zelotom. On spominje četiri stranke: *farizeje, saduceje, esene i stranku Jude Galilejca*. Judina stranka se u naučavanju slaže sa strankom farizeja, ali u sebi nosi istinsku strast (*eros*) za slobodu

¹ Vidi M. HENGEL, *Die Zeloten*, Leiden 1961; *War Jesus ein Revolutionär?*, Stuttgart 1970; G. SEGALA, *Gesù e gli Zeloti*, u *Parole di vita* 3 (1975), str. 183—194.

dom, tako da samo Boga priznaju jedinim Gospodarom i Gospodinom.* Bliska je farizejima. Juda se nikad ne naziva Mesijom. Za Flavija Josipa to je samo jedna »filozofija«, stranka. Zelotima naziva samo one koji su god. 66. započeli oružani otpor u Jeruzalemu protiv Rimljana.

Judini sinovi, Jakov i Šimun, čuvaju ohev revolucionarni i buntovni duh. Bili su osuđeni i ubijeni za upravitelja Tiberija Aleksandra (44-48.), nećaka Filona Židova i Židovskog odmetnika. Menahem, sin ili nećak Jude, osvaja god. 66. tvrđavu Masadu, domogne se oružja, krene prema Jeruzalemu, ubija velikog svećenika Ananiju i proglašuje se kraljem — Mesijom. Ali pri svečanom ulazu u Jeruzalem bio je opkoljen od »šikara« i ubio ga je neki Eleazar, vjerojatno sin ubijenog velikog svećenika.'

Isus i zeloti

Ne može se, dakle, povijesno utvrditi postojanje stranke zelota u Isusovo vrijeme. Oni sigurno postoje od 66. do 73., kad nestaju pružajući očajnički otpor u tvrđavi Masadi, predvođeni nekim Eleazarom. Jedini dokaz za Brandona da postoje zeloti u Isusovo vrijeme je Šimun Zelot. Ali riječ *zelot* nema u Novom zavjetu nikad politički prizvuk, već uvijek religiozan (Dj 21, 30; 22, 3; 1 Kor 14,12; Gal 1, 14; Tit 2, 14; 1 Pt 3, 13). Izriče revnitelja za Božji zakon. Zato Šimun Zelot-Revnitelj u Lk 6, 15 ima isto značenje kao i u Djelima apostolskim (21, 30; 22, 3). Označuje revnitelja. Tako se nazivaju revnitelji zakona u Starom zavjetu, kao svećenik Pinhaz, koji ubija Židova koji se ogriješio s jednom Maobitkinjom (Br 25, 7-19). Tako i Ilija i svećenik Matatija. Šimun pripada skupini revnih farizeja, kao i Pavao (Gal 1, 14).

Isus ne može pripadati zelotima, kad bi oni već tada i postojali. Zeloti naglašuju teokratski monoteizam i oružanu borbu protiv Rimljana. Isus se suprotstavlja svakom nasilju (Mt 5, 38-42; Lk 6, 29-35). Traži od svojih i »ljubav prema neprijatelju«, što je neshvatljivo za zelote (Lk 6, 27 si.; Mt 5, 43-47). »Stavi mač svoj u korice!« — reći će Isus Petru. To nam donose sva četiri evanđelja. Stojimo pred izvornim Isusovim riječima (Mt 26, 52 i par.). Mač je znak zelota i šikara. Isus neće silu. Pa ni u svojoj obrani. Odlučno odbija da vatrom kazni samarijsko selo koje ga odbija (Lk 9, 55). Traži da učenik bude spreman okrenuti i drugi obraz onome koji ga pljusne te prepustiti i gornju haljinu onome koji mu nastoji oteti donju (Mt 5, 38-42).

Zelote karakterizira strast za političkom slobodom. Njihova borba nosi značajku nacionalističke isključivosti i, dosljedno, ovozemnog kraljevstva. Isus već u napastima u pustinji odlučno odbija svaku težnju za

* Fl. JOSIP, *Antiquitates judaicae* 18, 23.
5 Isti, *Bellum Judaicum* II, 441—448.

čudesnim, za vlašću, za moći, za zemaljskim dostojanstvima, a to traži također i od svojih (Mt 4, 1-11; Lk 4, 1-13; Mt 20, 25). Petra gura od sebe kao Sotonu kad ga je pokušao odvratiti od puta koji je Otac zacrtao, od puta patnje, i skrenuti na put ostvarenja snova Židova o političkom kraljevstvu (Mt 16, 21-23). Taj prizor nije izmisliHla Apostolska Crkva. U njoj Petar vrši vlast prvaka među apostolima! Znak je autentične izvornosti. Kad Isus dozna da kane doći, uzeti ga i zakraljiti, povlači se ponovno u goru, posve sam (Iv 6, 15). Otvoreno se suprotstavlja svakom »gospodovanju« nad ljudima. »Kraljevi gospoduju svojim narodima, i vlastodršci nazivaju sebe dobrotvorima. Vi nemojte tako! Naprotiv, najveći među vama neka bude kao najmanji i predstojnik kao poslužitelj« (Lk 22, 25 si.).

Zeloti otkrivaju veoma snažnu prisnost s farizejima u nauci. Smatraju da mogu svojim radom pospješiti i ostvariti Božje kraljevstvo. Strogi su opslužitelji Zakona i kultskih propisa. Isus, naprotiv, otkriva relativnu i omeđenu vrijednost Zakona i rukotvorenog Hrama (Mk 7, 15; Iv 4, 21).

Zeloti neshvatljivom mržnjom mrze svakoga tko nije Židov. Rimski novac nikad nisu uzeli u ruke. Smatrali su to izdajstvom Jahve. Isus razgovora sa Samarijankom i liječi jednakom ljubavlju židovske, kao i samarijanske gubavce. Samarijanca čak postavlja kao uzor ljubavi prema bližnjemu i samim svećenicima (Lk 10, 29-37). Rimski novac uzima u ruke i kaže poznatu: »Dajte caru carevo, a Bogu Božje!« Jedino je važno Božje kraljevstvo (Mk 12, 13-17 I par.).

Navještaj Kraljevstva

Dolazimo do srži Kristove poruke: o navještaju Božjega kraljevstva. To je njegovo poslanje: propovijedati Kraljevstvo. Kad evanđelisti žele sažeti njegovo djelovanje, reći će: Propovijedao je Kraljevstvo (Mt 4, 23; 9, 35) Ili navlještao je evanđelje o Kraljevstvu (Lk, 4, 42; 8, 1). To nije samo nešto periferno, već bitno u njegovu navještaju. Nije to neki politički i revolucionarni slogan u ustima tolikih »mesija« u njegovo vrijeme. Navještaj Kraljevstva nadahnjuje sav njegov rad, poruku i čudesa. Isusove usporedbe govore o raznim vidovima Božjega kraljevstva (Mt 13). Čudesa otkrivaju da je ono došlo (Mt 12, 28).

Isus je došao uspostaviti Božje kraljevstvo. No ono je duhovno, dolazi odozgo, a nije od ovoga svijeta. To će jasno reći Sotoni (Mt 4, 8-10), Petru (Mt 16, 21-23), Pilatu (Iv 18, 36). Za ulazak u Kraljevstvo traži obraćenje, a ne oružje, mač, Izvanjsku borbu. U njegovu su Kraljevstvu privilegirani siromasi, ali ne mrzi I ne odbija bogataše. Pripravlja svoje na patnje I progonstva, ali ne zbog oružanog otpora, već zbog evanđelja. Istine (Mt 10, 22). I oni, kao i on, moraju radosno prihvatiti progonstva i pustiti, kad dođe vrijeme, da ih vode »kao janje na klanje« (Iz 53, 7).

Dok govori o miru i maču, govori proročkim govorom o sudu koji se njegovim ulaskom u povijest ostvaruje na zemlji (Mt 10, 34). To je čas velikog razlučivanja, ali koji se ostvaruje u pravednosti i ljubavi. Vođe židovskog naroda napada snažnim proročkim riječima, ali ne da im preuzme vlast i da uspostavi novu vlast i vladavinu, već ih, kao i proroci, kori zbog njihova formalizma i vanjštine u vršenju zakonskih odredaba, radi »monopola« u tumačenju Zakona (Lk 11, 52). Brani slobodu i dostojanstvo čovjeka pred subotom koja je za čovjeka učinjena, a ne obratno (Mt 2, 27 sL). Čisti Hram od svega što u nj ne spada i želi da to bude zaista Dom molitve, a ne pećina razbojnička, kako to već naviještaju proroci Jeremija (Mt 21, 13; Jer 7, 11) i Amos (3, 13-15; 7, 10-17). O nekom oružanom pokušaju osvajanja Hrama nema ni govora. Bio je dobro branjen od hramskih stražara i rimske čete od 500 vojnika, koja je spremno upadala i u zametku gušila svaki pokušaj nekog prevrata (Lk 13, 1; Dj 21, 27).

Među svojim najbližima Ima jednog Šimuna Revnitelja, ali ima i Mateja Levija, carinika, što znači kolaboracionista. To nam već otkriva da ne želi nikakav vojni otpor protiv rimske uprave. On nadilazi svaku zemaljsku borbu. To pokazuje i njegovo suđenje.

Svečani ulazak u Jeruzalem nije neki ratnički, trijumfalistički pohod. Narodu želi otkriti tajnu svoga Kraljevstva, kako ju je prorok navijestio o Mesiji koji će biti Pastir mirotvorac, koji »jaše na magarcu«, što nije ratna životinja.

Što ne pruža otpora u vrtu to nije zbog toga što bi bio iznenađen i što bi vidio da je sve propalo, već što prihvaća smrt i radosno se predaje u ruke grešnika (Lk 22, 53). Šuti dok ga ruže i ostvaruje proročki navještaj o Sluzi Jahvinu kojeg, »kao janje na klanje odvedoše, ko ovca nijema pred onima koji je strižu, nije otvorio usta svoja« (Iz 53, 7).

Isusov proces

Konačno, i proces — i pred židovskim Vijećem i pred rimskim upraviteljem — pokazuje da nije osuđen kao neki buntovnik i revolucionarac.

Pred židovskim Vijećem, koje okuplja sve tri skupine predstavnika službenog židovstva u Isusovo vrijeme: svećeničke glavare, starješine naroda i pismoznance kao predstavnike pučana, Isus se ne optužuje kao revolucionar. Iznose se svjedočanstva, ali lažna, o razorenju rukotvorenog Hrama I mjesto njega da će podići nerukotvoreni Hram. To je samo proročki navještaj o novom kultu u »Duhu i istini« koje Otac traži. Isus je osuđen pred židovskim Vijećem kao hulitelj na Boga, što je svečano pod zakletvom izjavio da je on uistinu: Krist, Sin Božji. I naviješta im da će odsad njega gledati kao »Sina čovječjega gdje sjedi s desne Sile i dolazi na oblacima nebeskim« (Mk 14, 53—64; Mt 26, 59—67; Lk 22, 66—71).

Nije osuđen kao politički i društveni buntovnik već kao bogohulnik, što se predstavlja i naziva Sinom Božjim.'

I rasprava pred Pilatom odvija se na religioznom području. Pilatu dovedoše Isusa svezana i optužiše ga da sebe naziva Mesijom — Kristom. Za Pilata mesija znači isto što i naslov »kralj«. Zato se Isusu stalno obraća s tim naslovom. »Ti li si kralj židovski?« Poznaje Krista kao »kralja« (Mk 15, 2. 9. 12. 16—20. 26). Isus je optužen da sebe proglašava Kristom, židovskim kraljem. Ali Pilat je uočio da Isusovo »gospodstvo« ne ruši i da se ne suprotstavlja rimskoj sili i vlasti. Shvaća nekako da ruši židovski religiozni svijet (Mk 15, 1—15). Zato proglašuje Isusa nevinim i vidi da su ga samo iz »zavisti« predali (Mk 10, 14 sL). Matej snažno naglašuje Isusovu nevinost: Juda svečano posvjedočuje njegovu nevinost (Mt 27, 3—6), Pilatova žena (Mt 27, 19) i sam Pilat, perući ruke (Mt 27, 24). Evandelist Luka iznosi optužbe svećeničkih poglavara i narodnih starješina, sve obojene snažno politički: buni narod, brani plaćati porez, naziva se Kristom. Ali još snažnije je naglašena Isusova nevinost i pred Herodom i pred Pilatom (Lk 23, 1—25).

Posebno evandelist Ivan stavlja sve u religiozni kontekst. Isus je osuđen i raspet uoči Pashe (Iv 19, 42). U dva značajna razgovora između Pilata i Isusa otkriva se otajstvo njegova Kraljevstva. U prvom razgovoru Isus jasno kaže da njegovo Kraljevstvo nije od ovoga svijeta, da je njegovo kraljevstvo istine i da je on svjedok istine (Iv 18, 34—38). Nakon bičevanja izvodi Isusa i pokazuje ga narodu kao nevina: »Evo čovjeka!« (19, 4—6) U drugom razgovoru Isus otkriva Pilatu istinsku krivnju njegovu i Židova: zloupotreba vlasti i osporavanje prava na postojanje Božjeg kraljevstva (19, 7—11). Pilat će nakon toga Isusa pred narodom predstaviti riječima: »Evo vam kralja!« i to će staviti kao natpis na križ, iako ga proglašuje nevinim (19, 19—22). Isus nije samo Sin Božji kralj židovski, već i »Čovjek«, istinski tip čovječnosti.

Tako otkrivamo istinski lik povijesnog Isusa na temelju evandeoskih svjedočanstava. Nisu evandelisti iskrivili lik povijesnog Krista. Kroz evandeoski tekst izbija njegov izvorni lik, iako je taj tekst kasnije prilagođen evandeoskim potrebama navještaja evandjelja. On ostaje netaknut u svom vremenu, onako kakav je živio i hodao svojom zemljom, u onom određenom i neponovljenom vremenskom razdoblju, među ljudima svoga vremena. Nemoguće je izmisliti njegov lik.

Isus dobro poznaje strujanja svoga vremena, nacionalističke i vojničke pokrete. Ali on se ne upliće u zemaljske i vremenske stvari. On

* židovska talmudska tradicija ne okrivljuje Isusa zbog oružanog revolucionarnog ustanka, već *ho* zavodi narod. Tako žitamo u Babilonskom Talmudu: »Predano je: Isus iz Nazareta bio je obješen uoči Pashe. Glasnik je išao četrdeset dana prije toga i vikao: Mora biti kamenovan, jer se bavio vraćanjem i zavodio narod i Izraela učinio otpadničkim. Svaki koji ima nešto da kaže njemu u prilog, neka dođe i posvjedoči za njega. Ali nitko se ne javi. I bio je obješen uoči Pashe« (*Sanhedrim* 43, a). I Justin, Palestinac, u svom razgovoru sa Židovom Trifonom kaže: »Židovi, iako su čudesa vidjeli, uzimali su ih kao obmane i čarolije. Oni su se usudili i lima nazvati čarobnjaliom.« (*Dijalog s Trifonom* 69, 7)

naviješta evanđelje spasenja, Božje kraljevstvo, koje nije od ovoga svijeta. Ne suprotstavlja se civilnim institucijama koje predstavlja Pilat. Ovaj to svečano potvrđuje. Službeno židovstvo odbija da prizna Isusa Mesijom i da prihvati njegovo Kraljevstvo. Njihov je grijeh upravo u tome što mesijansko Kraljevstvo, koje očekuju, stavljaju među ostala zemaljska kraljevstva, iščekuju kraljevstvo zemaljskih dimenzija. Isus, naprotiv, govori o Božjem kraljevstvu, koje dolazi odozgo.

Isus se postavlja iznad stranaka i službenog židovstva. Osuđuje svaku vlast koja želi »gospodovati« nad čovjekom. Proglašuje ljubav kao vrhovno pravilo odnosa prema Bogu na religioznom polju i kao pravilo međuljudskih odnosa na društvenom planu. Ne želi se uplitati u svađe oko zemaljskih dobara (Lk 12, 13–15). Želi da sve nadiđe i da sve oduševi za borbu protiv zla.

Isus želi oslobođenje čovjeka, i to cijelog čovjeka od svih strahova i tiranija. Njegova smrt je osuda svake nepravde, svakog porobljavanja, mržnje, nasilja. I dok umire na križu — sam, ostavljen od svih, rađa se novi čovjek, novi svijet ljubavi i pravde. Iako je to svijet odozgo, djelo Kristove milosti, on već djeluje ovdje na zemlji, a stvaraju ga oni koji slijede njegov primjer prihvaćanja »kaleža patnje« (Iv 18, 11), mohtve i bdijenja (Mk 14, 38), umiranja na križu, često u velikoj napuštenosti. I to umiranje za druge, kao i Isusovo, rađa novi svijet, svijet ljubavi i pravde.

DER PROZESS JESU

Zusammenfassung

Jesus von Nazareth hat immer schon die Geister beunruhigt. Viele haben es versucht, Jesus anders als Evangelien und die Kirche darzustellen.

Die christliche Frömmigkeit sah bis zur Mitte dieses Jahrhunderts in Jesus den Heiland, der uns durch seinen Tod von Sünden erlöste und den Zugang zum Himmelreich eröffnete. Sein Wirken und seine Lehre entfaltete sich daher ausschließlich auf dem religiösen und geistlichen Bereich. Er verkündete das Reich Gottes und nicht ein Reich dieser Welt. Er trennte das Religiöse vom Profanen, das Himmlische vom Irdischen, das des Fleisches von dem des Geistes.

Heute in der Zeit der gesellschaftlichen, politischen und kulturellen Revolution möchte man Jesus als einen politischen und sozialen Revolutionär hinstellen, der nicht gekommen ist, um Frieden zu bringen, sondern das Schwert. Jesus sei ein Revolutionär auf allen Bereichen und Ebenen gewesen, daher habe man ihn als Ketzer, Provokateur, Gotteslästerer und Volksaufwiegler zum Tode verurteilt. Solche und ähnliche Auffassungen hört man nicht nur bei den dem Christentum feindlich Gesinnten, sondern manchmal auch bei den Christen selbst.

Der Verfasser fragt sich daher, ob solche politisierte, „marxistische“ Interpretation des Evangeliums gerechtfertigt ist.